

СРАВНЯВАНЕ НА НЯКОИ ЛИЧНОСТНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ
НА СТУДЕНТИ ОТ УНСС, ПРАКТИКУВАЩИ БАСКЕТБОЛ В УЧЕБНИ ГРУПИ
И ПРЕДСТАВИТЕЛЕН ОТБОР

Спас Ставрев*

COMPARISON OF SOME PERSONAL CHARACTERISTICS OF STUDENTS
FROM THE UNWE, PRACTICING BASKETBALL IN EDUCATIONAL GROUPS
AND REPRESENTATIVE TEAM

Spas Stavrev

Abstract: *Along with acquiring of knowledge in the universities for a certain type of activities, the availability of qualities of each individual is of importance too – motor, psychic and personal. They are in the base for the successful sport career and professional realization. The significance of personal qualities has been established, both for sport and professional career of human being. For the labour activity, they are professionally significant. Such are the volitional qualities and the personal anxiety. We have directed to compare the level of development with students, dealing with basketball, in educational groups of the discipline „Physical education“ and in the representative basketball team at the UNWE, in the beginning of the educational year. As regards the variability with both indices (volitional qualities and personal anxiety), the coefficients of variation define the groups of students as comparatively homogeneous. The average values for both indices define the students as individuals of “strong will”. Statistically, reliable differences with comparison of the results have not been established and with both signs investigated. For establishing the influence of basketball game on these personal characteristics on both aggregates, it is recommended to repeat the study in the end of the educational year.*

Keywords: *students; basketball; personal qualities; volitional qualities; personal anxiety.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Физическото възпитание и спортът в университетите все по-често акцентират на връзката с бъдещата професионална реализация. Изследването и установяването на средства и методики за развитие на професионално значими качества са една от важните роли на спорта и негова социална същност. Особено в натоварения и напрегнат ритъм на съвременното качество като силна воля на характера, както и личностната тревожност при хората са изключително важни личностни характеристики (Попов 1999). Изрази на спортните коментатори като „със силата на волята надделя над противника“, „психически не издържаша нервите му в края на мача“, „остана непоколебим до последно и запази хладнокръвие“ са вид оценка на тези качества, но не са научно обосновани. Изследването на тези черти на характера трябва да се постави на научни основи и да се осмис-

* Спас Ставрев – доцент, доктор, преподавател в катедра „Физическо възпитание и спорт“, УНСС – София, България, e-mail: stavrevspas@hotmail.com

ли спортната дейност сред студентите. С. Ставрев установява значимите личностни качества от професиограмите за практикуване на икономическите професии – нравствено-волевите качества, комуникативните способности и психическа устойчивост (Ставрев 2011: 300). И. Ставрева стига до извода, че в процеса на активното участие на студентите в различните спортове се изграждат много ценни общи и специални професионално значими качества, необходими за бъдещата професия (Ставрева 2015: 92). Тя проучва професиограми за инженери в минно добивния отрасъл и установява професионално значимите качества за специалистите, като в тях влизат волевите качества и психическата устойчивост (Ставрева 2019: 33). За степента на влияние на спортовете „баскетбол“ и „тенис на маса“ върху морално-волевите качества и свойствата на темперамента върху студентки, практикуващи спорт в учебни групи от дисциплината „Физическо възпитание“ в УНСС, не са получени достоверни разлики (Ставрев, Монева 2012: 126). Проучване на личностни качества (Stavrev, Moneva, Stavreva 2017: 86) цели да се установи нивото на развитие на нравствените, волевите, комуникативните и организаторски качества, както и свойствата на темперамента (екстровертност – интровертност, невротичност и личностна тревожност) при студенти и студентки, посещаващи занимания по тенис на маса в УНСС (Stavrev, Moneva, Stavreva 2017: 86). При сравняване резултатите на студентките и студентите се установяват разлики при личностната тревожност и невротичността, а именно-студентките са по-тревожни и по-невротични, което е статистически потвърдено.

Насочихме се да изследваме волевите качества и личностната тревожност като качества професионално значими, изхождайки от изследване на редица професиограми за икономическите специалности (Ставрев 2013: 69–71). Двата показателя са важни както за спортната успеваемост, така и за професионалната реализация. Професионално значими качества са тези, необходими двигателни качества, умения и навици, които се придобиват и се усъвършенстват в процеса на обучение и в самата професионална дейност (Рачев и кол. 1998: 227). Съпоставяне нивото на развитие на професионално значими качества между студенти от УНСС, практикуващи баскетбол в учебни групи от дисциплината „Физическо възпитание“, и представителния отбор на университета по баскетбол досега не е правено.

МЕТОДОЛОГИЯ

Целта е да се установи и сравни нивото на развитие на двете професионално значими качества между студенти, практикуващи еднакъв спорт, но с различна интензивност и честота – учебни групи и представителен отбор в началото на учебната година.

Задачите, които си поставихме, са:

1. Да се установят средните нива на волевите качества и личностната тревожност при студентите от двете изследвани групи;
2. Да се съпоставят резултатите от изследваните качества при двете групи студенти и да се установи достоверността на разликите помежду им;
3. Да се направят изводи и препоръки за бъдеща работа с учебните групи и представителния отбор по баскетбол, изхождайки от получените резултати.

Изследването се проведе в началото на учебната 2019/2020 г. Контингент на изследването са 15 студенти спортисти от представителния отбор по баскетбол на УНСС и 34 студенти от учебни групи по баскетбол от дисциплината „Физическо възпитание“ в УНСС.

Силата на волята изследвахме с тестовата методика на Юсупов, Фетискин, Козлов, Мануйлов (2009: 39).

Състоянието на личностна тревожност оценихме, като приложихме тестовата методика „Скала за реактивна и личностна тревожност“ (СРЛТ) на Ч. Д. Спилбергер и нейния адаптиран руски вариант от Ю. Л. Ханин, модификация на В. Янев (1980: 285).

Резултатите от изследването са подложени на математико-статистическа обработка, като са приложени:

– *Вариационен анализ* – за определяне на средните нива и вариативност на изследваните показатели при всяка от наблюдаваните съвкупности;

– *Сравнителен t-критерий на Стюдънт* – за доказване на значимостта на разликите между средните нива на изследваните признаци при ниво на достоверност $P(t) \geq 95\%$.

РЕЗУЛТАТИ

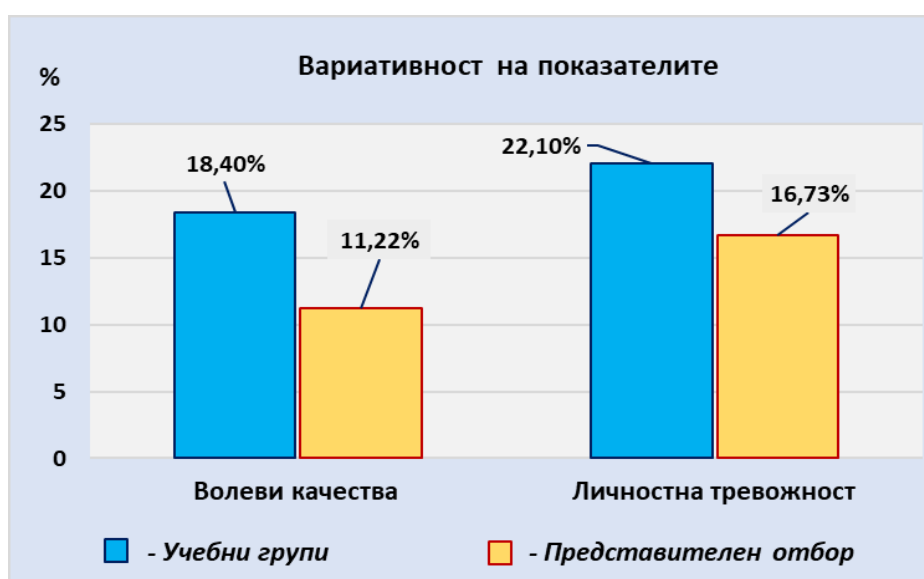
Счита се, че разсейването на признака е малко (извадката е еднородна), когато стойността на коефициента на вариация е със стойност до 10%. Между 10 и 30% извадката е приблизително еднородна. Когато е над 30%, разсейването на признака е голямо (извадката е нееднородна) (Гитова 2006).

След проведените тестове и статистическата им обработка получихме резултати за средните нива и вариативността на изследваните показатели. На табл. 1. и фиг. 1. са показани всички резултати от вариационния анализ. За двата показателя размахът на резултатите (R) при студентите от учебната група е по-голям от този на баскетболистите. Средните резултати на двата контингента не се различават съществено и попадат в диапазона от точки, които я определят като силна воля.

Таблица 1. Средни стойности и коефициенти на вариативност на изследваните показатели на студенти от учебните групи и представителния отбор, практикуващи баскетбол

СПОРТ -Баскетбол	Изследвани показатели	n	X min	X max	R	$\bar{X}$	S	V%	As	Ex
Учебна група	Волеви качества	34	13	27	14	20,9	3,9	18,40	-0,317	-0,896
Представителен отбор		15	18	26	8	22,6	2,5	11,22	-1,066	0,632
Учебна група	Личностна тревожност	34	25	57	32	38,3	8,5	22,10	0,356	-0,607
Представителен отбор		15	29	54	25	40,0	6,7	16,73	0,208	1,626

Коефициентът на вариация за волевите качества при студентите от учебните групи е $V=18,40\%$, а този за представителния отбор по баскетбол е $11,22\%$. Въпреки разликата от над 7%, получените стойности за $V\%$ определят групите по този показател като сравнително еднородни. Идентична е ситуацията и за показателя „личностна тревожност“. Много по-голям е размахът на резултата при учебната група ($R=32$) от този на студентите от отбора по баскетбол ($R=25$). Получените стойности за коефициентите на вариация са съответно $V\%=22,10$ за учебната група и $V\%=16,73$ за групата на баскетболистите. Тези стойности определят двете съвкупности също като сравнително еднородни групи (фиг. 1.).

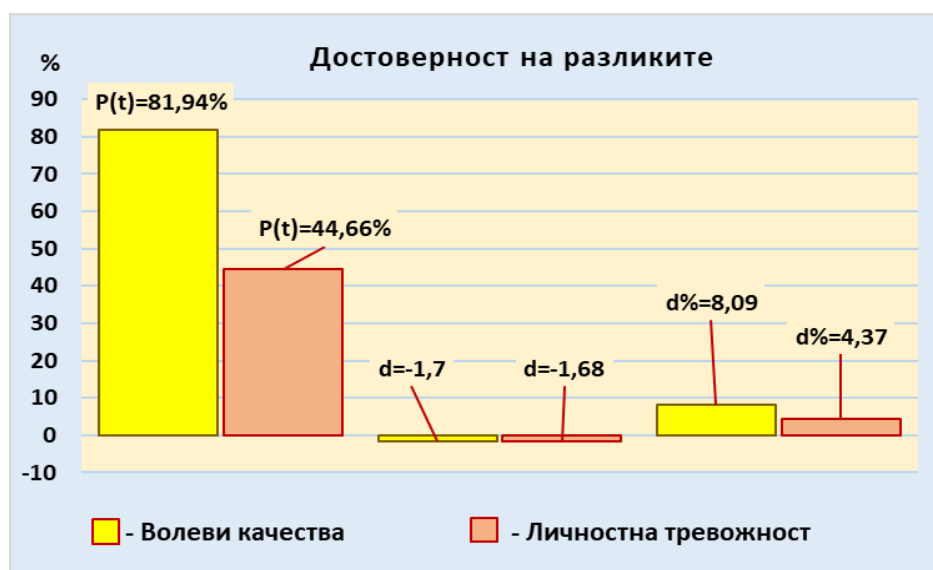
Фиг. 1. Коефициенти на вариация на четирите изследвани показателя на студенти от учебни групи по баскетбол и представителния отбор в УНСС

След установяване на стойностите с помощта на вариационния анализ ги подложихме на сравнение чрез t-критерия на Стюдънт. На табл. 2. са показани средните стойности и разликите в показателите на двете съвкупности. За волевите качества средният резултат на учебните групи е 20,94 т., а този за отбора – 22,64 т. Разликата $d=-1,70$. Процентното ѝ изражение $d\%=8,09$. Въпреки резултатите в полза на студентите от представителния отбор, което е логичен резултат за нас, не се установи достоверност на разликата ($P(t)=81,94\%$).

Таблица 2. Достоверност на разликите при изследваните показатели на студенти от учебните групи и представителния отбор, спортуващи баскетбол

Изследвани показатели	n	Учебни групи по баскетбол		n	Представителен баскетболен отбор		Разлики		Статистическа значимост	
		$\bar{X}_1$	S1		$\bar{X}_2$	S2	d	d%	t	P(t)%
Волеви качества	34	20,94	3,85	15	22,64	2,54	-1,70	8,09	1,36	81,94
Личностна тревожност	34	38,32	8,47	15	40,00	6,69	-1,68	4,37	0,60	44,66

По втория изследван показател – личностната тревожност, средните резултати са съответно 38,32 т. за контингента студенти от учебните групи и 40 т. за студентите от баскетболния отбор (табл. 2.). Разликата $d=-1,68$, а процентното и изражение $d\%=4,37$ и е в полза на студентите от учебните групи в УНСС.

Фиг. 2. Сравняване на получените резултати между студенти от учебните групи и тези от представителния отбор

Полученият резултат за е $P(t)=44,66\%$, далеч от стойността за достоверност. Не е изненада получената стойност, защото свойствата на темперамента не подлежат на сериозни промени във времето.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. Установиха се средните нива на развитие и вариативност на показателите за *волеви качества* и *личностна тревожност* при студенти от учебни групи и представителния отбор по баскетбол в УНСС, които характеризират съвкупностите като хора със „силна воля“. Стойностите на коефициента на вариация определя съвкупностите като сравнително еднородни и по двата признака;

2. Статистически достоверни разлики в резултатите от изследването не бяха установени и по двата изследвани признака. В заниманията в учебните групи и тренировките по баскетбол да се симулират повече ситуации, които да намалят тревожността на студентите.

3. Препоръчително е тези професионално значими качества за икономистите да се изследват в края на учебната година и да се съпоставят за установяване ефективността от провежданите занимания.

ЛИТЕРАТУРА

Гигова, В. (2006). *Статистическа обработка и анализ на данни*. София: НСА Прес. // **Gigova, V. (2006).** *Statisticheska obrabotka i analiz na dannii*. Sofia: NSA pres.

Попов, Н. (1999). Психология – обща психология. София: НСА прес. // **Popov, N. (1999).** *Psihologia – obshta psihologia*. Sofia: NSA pres.

Рачев, К., Н. Матеева, Ц. Дражева, В. Алипиева, Б. Маринов, Л. Петров, П. Христосков, В. Стоев. (1998). *Теория и методика на физическото възпитание – част I и II*. София: НСА ППЕС. // **Rachev, K., N. Mateeva, Tz. Drazheva, V. Alipieva, B. Marinov, L. Petrov, P. Hristoskov, V. Stoev. (1998).** *Teoria i metodika na fizicheskoto vazpitanie – chast I i II*. Sofia: NSA pres.

Ставрев, С. (2011). Личностни качества, необходими за практикуване на икономически професии, *Международна научна конференция на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – „КИНЕЗИОЛОГИЯ’ 2011“*. Велико Търново: I&B LTD, 299 – 301. // **Stavrev, S. (2011).** Lichnostni kachestva, neobhodimi za praktikuvane na ikonomicheski profesii, *Mezhdunarodna nauchna konferentsia na VTU “Sv. sv. Kiril i Metodiy” – “Kineziologia’ 2011”*, Veliko Tarnovo: I&B LTD, 299 – 301.

Ставрев, С. (2013). *Установяване и развиване на референтните психофизически качества, произтичащи от професиограмата на икономистите*. Дисертация, НСА „Васил Левски“, София. // **Stavrev, S. (2013).** *Ustanovyavane i razvitie na referentnite psihofizicheski kachestva, proiztichashti ot profesioqramata na ikonomistite*. Disertatsia, Sofia: NSA “Vasil Levski”.

Ставрев, С., Е. Монева. (2012). Сравнение на морално-волевите качества и темперамента при студентки, избрали да спортуват баскетбол и тенис на маса в УНСС. *Четвърта международна научна конференция на тема „Съвременни тенденции на физическото възпитание и спорта“*. София: УИ „Св. Климент Охридски“ 124 – 128. // **Stavrev, S., E. Moneva. (2012).** Sravnenie na moralno-volevite kachestva i temperamenta pri studentki, izbrali da sportuvat basketbol i tenis na masa v UNSS. *Chetvarta mezhdunarodna nauchna konferentsia na tema “Savremenni tendentsii na fizicheskoto vazpitanie i sporta”*. Sofia: IK “Sv. Kliment Ohridski”, 124 – 128.

Ставрева, И. (2015). Възможности за адаптация на физическата подготовка на студентите към изискванията на професионалната дейност в миннодобивната промишленост. *Годишник на Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“* – София, свитък IV. Хуманитарни и стопански науки, том 58, София, Издателска къща “Св. Иван Рилски“, 91 – 94. // **Stavreva, I. (2015).** Vazmozhnosti za adaptatsia na fizicheskata podgotovka na studentite kam iziskvaniyata na profesionalnata deynost v minnodobivnata promishlenost. *Godishnik na Minno-geolozhkiya universitet “Sv. Ivan Rilski” – Sofia, svitak IV. Humanitarni i stopanski nauki, tom 58*, Sofia: Izdatelska kashta “Sv. Ivan Rilski”, 91 – 94.

Ставрева, И. (2019). Професионално-приложна ефективност на физическото възпитание и спорт в МГУ „Св. Иван Рилски“. *ИЗВЕСТИЯ на Департамент „Чужди езици и спорт“ при МГУ „Св. Иван Рилски“* – София, ИК „Св. Иван Рилски“, том XIX/2019 г., 32 – 42. // **Stavreva, I. (2019).** Profesionalno-prilozhna efektivnost na fizicheskoto vazpitanie i sport v MGU “Sv. Ivan Rilski”. *IZVESTIYA na Departamen “Chuzhdi ezitsi i sport” pri MGU “Sv. Ivan Rilski”* – Sofia: IK “Sv. Ivan Rilski”, tom XIX/2019 g, 32 – 42.

Фетискин, Н. П., В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. (2009). *Социальнопсихологическая диагностика развития личности и малых групп*. Москва: Психотерапия. // **Fetiskin, N. P., V. V. Kozlov, G. M. Manuylov. (2009).** *Sotsialnopsihologicheskaya dianostika razvitiya lichnosti i malayih grup*. Moskva: Psihoterapiya.

Янев, В. (1980). Тревожност в спорта. *Въпроси на физическата култура*, № 5, 282 – 288. // **Yanev, V. (1980).** Trevozhnost v sporta. *Vaprosi na fizicheskata kultura*, № 5, 282 – 288.

Stavrev, S., E. Moneva, I. Stavreva. (2017). Comparison of personal qualities and temperament characteristics between male and female students from training groups in table tennis at the university of national and world economy. *Research in Kinesiology*, Vol. 45, № 1, Skopje, 85 – 87.